

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО МОНІТОРИНГУ ОЗНАК НЕГАТИВНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ ТЕКСТОВОГО МЕДІАКОНТЕНТУ НА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

THEORETICAL ANALYSIS OF APPROACHES TO MONITORING SIGNS OF NEGATIVE INFORMATIONAL AND PSYCHOLOGICAL INFLUENCE OF TEXTUAL MEDIA CONTENT ON SERVICEMEN OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

У статті проаналізовано підходи до моніторингу ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту різних напрямів і шкіл; розкрито погляди на значення моніторингу в контексті виявлення ознак негативного інформаційно-психологічного впливу на військовослужбовців Збройних сил України. Прیدілено увагу ролі медіаконтенту в поширенні пропаганди, дезінформації, фейків, маніпуляцій, чуток, учиненні психологічного тиску із застосуванням різноманітних методів і прийомів. Актуальність дослідження зумовлена забезпеченням протидії інформаційним атакам, які можуть підірвати морально-психологічний стан особового складу, знизити бойову готовність і сприяти поширенню дезінформації у військових колективах. У сучасних умовах гібридної війни, коли інформаційний складник є одним із ключових елементів, моніторинг і нейтралізація негативного впливу медіаконтенту залишаються пріоритетними завданнями. Теоретичний аналіз підходів до моніторингу ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту на військовослужбовців Збройних сил України дасть змогу виявити наявні практики та запропонувати власну оптимальну модель, реалізація якої підвищить ефективність досягнення інформаційної безпеки військ (сил) і сприятиме переходу від ухвалення окремих рішень щодо випадків негативного інформаційно-психологічного впливу до вироблення комплексних сценаріїв із запобігання таким.

Охоплено основні підходи до визначення ознак інформаційно-психологічного впливу, включаючи лінгвістичний, психологічний і соціокомунікативний аналіз. Особливо увага приділяється методам оцінювання текстового медіаконтенту, як-от контент-аналіз, аналіз тональності тексту, когнітивно-семантичний аналіз та інші інструменти виявлення маніпуляцій. Визначено, що негативний інформаційно-психологічний вплив може проявлятися у формі дезінформації. На основі аналізу літератури, пов'язаної з темою дослідження, виокремлено кілька важливих напрямів моніторингу ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту на військовослужбовців Збройних сил України, зокрема такі, як інтелектуальне збирання інформації з відкритих джерел, аналіз інформаційних потоків, виявлення ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту, прогнозування впливу цих ознак на морально-психологічний стан військовослужбовців Збройних сил України та нейтралізація їх деструктивного впливу; автоматичне збирання даних, застосування прикладних програмних інтерфейсів (API), інструментів і алгоритмів

машинного навчання, технологій збирання та збереження великого обсягу даних (Big Data) з подальшим аналітичним вивченням і аналізом.

Ключові слова: моніторинг, ознака, негативний інформаційно-психологічний вплив, медіаконтент, військовослужбовці Збройних сил України, триплет, модель.

The article analyzes approaches to monitoring signs of negative informational and psychological impact of text media content of various directions and schools; reveals views on the importance of monitoring in the context of identifying signs of negative informational and psychological impact on servicemen of the Armed Forces of Ukraine. Attention is paid to the role of media content in spreading propaganda, disinformation, fakes, manipulations, rumors, and exerting psychological pressure using various methods and techniques. The relevance of the study is due to ensuring counteraction to information attacks that can undermine the morale and psychological state of personnel, reduce combat readiness, and contribute to the spread of disinformation in military groups. In modern conditions of hybrid warfare, when the information component is one of the key elements, monitoring and neutralizing the negative impact of media content remain priority tasks. Theoretical analysis of approaches to monitoring signs of negative informational and psychological impact of text media content on servicemen of the Armed Forces of Ukraine will allow us to identify existing practices and propose our own optimal model, the implementation of which will increase the effectiveness of ensuring the information security of troops (forces) and will facilitate the transition from making individual decisions regarding cases of negative informational and psychological impact to developing comprehensive scenarios for their prevention. The main approaches to identifying signs of informational and psychological influence are covered, including linguistic, psychological and socio-communicative analysis. Particular attention is paid to methods for evaluating textual media content, such as content analysis, text tone analysis, cognitive-semantic analysis and other manipulation detection tools. It is determined that negative informational and psychological influence can manifest itself in the form of disinformation.

Based on the analysis of literature related to the topic of the study, several important areas of monitoring the signs of negative informational and psychological impact of text media content on servicemen of the Armed Forces of Ukraine were identified, in particular, such as intellectual collection of information from open sources, analysis of information flows, identification of signs of negative informational and psychological impact of text

УДК 355.244.1
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.69.1.12>

Ніколайчук Д.В.
ад'юнкта кафедри зв'язків із громадськістю
Інституту стратегічних комунікацій
Національний університет оборони
України

media content, forecasting the impact of these signs on the moral and psychological state of servicemen of the Armed Forces of Ukraine and neutralizing their destructive impact; automatic data collection, use of application programming interfaces (API), machine learning tools and algorithms, technologies for

collecting and storing large amounts of data (Big Data) with subsequent analytical study and analysis.

Key words: *monitoring, sign, negative informational and psychological impact, media content, servicemen of Armed Forces of Ukraine, triplet, model.*

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Унаслідок широкомасштабної збройної агресії РФ українці змушені боротися і відстоювати незалежність і територіальну цілісність України. Країна-агресор використовує військові, економічні, гуманітарні й інформаційні інструменти, щоб деконструвати світовий порядок, перерозподілити сфери впливу, для досягнення своїх загарбницьких цілей в Україні. Для цього агресор застосовує такі деструкції, як пропаганда, дезінформація, фейки, тенденційне висвітлення подій, нав'язування власного трактування історичних подій і картини світу, проводить інформаційно-психологічні операції тощо.

Негативний інформаційний вплив ґрунтується на використанні змісту ворожих пропагандистських наративів, активно поширюваних у глобальному інформаційному просторі, зумовлює високу вразливість суспільства загалом і військовослужбовців Збройних сил України зокрема, що негативно впливає на їхню соціальну свідомість, нав'язує створені противником світогляд, твердження, факти, аргументи, чутки тощо.

У таких умовах постає питання: як військові можуть захищати Батьківщину, якщо перебувають під постійним ворожим впливом пропаганди, дезінформування, маніпулювання? Одним з основних методів досягнення інформаційної безпеки під час збройних конфліктів є захист від зовнішньої пропаганди, дезінформації, нав'язування деструктивних цінностей особовому складу Збройних сил України і водночас продукування власних консолідуючих наративів і символів, здатних підняти бойовий дух армії.

В умовах таких викликів особливої актуальності набуває забезпечення високого рівня аналітичного супроводу, що ґрунтується на методології системного аналізу й інформаційних технологіях, для пошуку, виявлення, прогнозування й ухвалення рішень, які стосуються нейтралізації ознак негативного інформаційно-психологічного впливу на військовослужбовців Збройних сил України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

На основі аналізу літератури, пов'язаної з темою дослідження, можемо виокремити кілька важливих напрямів моніторингу ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту на військовослужбовців Збройних сил України.

Так, до *першого напрямку* належать інтелектуальне збирання інформації з відкритих джерел, аналіз інформаційних потоків, виявлення ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту, прогнозування впливу

цих ознак на морально-психологічний стан військовослужбовців Збройних сил України та нейтралізація їхнього деструктивного впливу.

Другий напрям присвячений питанням автоматичного збирання даних, застосування прикладних програмних інтерфейсів (API), інструментів і алгоритмів машинного навчання, технологій збирання і збереження великого обсягу даних (Big Data) з подальшим аналітичним вивченням і аналізом.

Сучасний рівень моніторингу реалізовує виявлення взаємозв'язків між окремими категоріями в повідомленнях, групування цих категорій і їх візуалізацію. Для цього використовують методи кластерного аналізу, що дають змогу на основі виявлення латентних ознак формувати компактні групи категорій, виявляти головні з них, візуалізувати взаємозв'язки [1].

Наявний рівень програмного забезпечення дає змогу визначати кількісну динаміку інформаційних повідомлень (кількість подій за одиницю часу), основні сюжети публікацій у ЗМІ щодо обраного явища, ранжувати й аналізувати динаміку розвитку окремих проявів, проводити статистичний, кореляційний аналіз загальної динаміки та динаміки окремих проявів, прогнозувати розвиток явища й окремих його проявів [2, с. 24].

Третій напрям пов'язаний із розвитком інформаційних технологій та їх конвергенцією з технологіями штучного інтелекту, що дає змогу оперативно розшифровувати закономірності й аномалії, створювати точні інформаційні зведення для негайного реагування на можливі загрози й атаки, розуміти їхні особливості та передбачати потенційний вплив.

Дослідження методів автоматичного аналізу тональності текстової інформації показало, що найпридатнішими для виявлення в текстовій інформації інформаційно-психологічних впливів є нейронні мережі, оскільки для них не потрібно складати словників, обов'язково попередньо лінгвістично опрацьовувати тексти, водночас можна застосовувати до різних типів даних і класифікувати їх за кількома категоріями, виявляти різні типи інформаційно-психологічного впливу [3].

Сучасні можливості штучного інтелекту щодо моніторингу інформаційного простору сягають розпізнавання мови (Natural language Processing); включення в інтерфейс користувача інтелектуальних чат-ботів; розпізнавання зображень і виявлення об'єктів; є цифрові асистенти для пошуку інформації; механізми витягування даних із різних джерел; предикативна (передбачувальна) аналітика, а також механізми рекомендацій і створення контенту.

Через велику кількість напрямів моніторингу інформаційного контенту в науковому дискурсі існує багато підходів до моніторингу інформаційних потоків. Системний моніторинг мережевої безпеки досліджували Л. Савицька, Т. Коробейнікова, О. Волос, М. Тарновський та інші [4; 5]. Питанням моделювання моніторингу когнітивного інформаційного простору Сил оборони України та спробам кількісно оцінити рівень інформаційно-психологічного впливу на особовий склад Сил оборони за визначений проміжок часу присвятили наукові праці В. Кацалап, О. Войтко, В. Чернега, В. Рахімов, М. Клунник [6–10]. Окресленню чітких критеріїв моніторингу достовірності інформації присвятили наукові розвідки З. Бржевська, Н. Довженко, Г. Гайдур, А. Аносов [11]. Інструменти онтолого-аналітичної підтримки ухвалення рішень і управління інтегрованими інформаційними ресурсами вивчає О. Стрижак [12].

Окрему увагу вчені приділяють дослідженню різних аспектів контент-аналізу медіа: контент-аналізу соціальних медіа методами машинного навчання – Р. Ахмедов і В. Дербенцев [13]; використанню можливостей нейромереж і штучного інтелекту для створення медіаконтенту – О. Мельник, Р. Базилевич [14], Н. Чернишенко [15]; можливості негативного впливу на аудиторію через соціальні мережі – С. Гуржій [16], Д. Дубов [17], Ю. Калайда [18], А. Митко та Н. Шуляк [19], В. Наместнік [20], В. Пивоваров [21], В. Покровська [22], І. Сердюк [23], Г. Чуйко [24], А. Юшкова [25].

Значну кількість наукових праць присвячено аналізу маніпулювання свідомістю та стратегій впливу за допомогою засобів масової комунікації. Ці питання розробляли О. Завгородня [26], Я. Тарасенко [27], Ф. Турченко [28], Д. Присяжнюк [29], О. Хміляр [30].

Маніпулятивність масмедійного дискурсу зьогорення відображено в наукових спостереженнях А. Калити, Ю. Половинчак, Л. Тараненка, М. Філоненка, О. Невельської-Гордєєвої та В. Нечитайла [31; 32].

Особливого значення в питаннях моніторингу інформаційних загроз набуває вивчення зарубіжного досвіду, оскільки стрімко зростає роль інформаційних ресурсів Світової мережі, постає потреба у використанні іноземного досвіду створення та розвитку оптимальних технологій аналізу медіаконтенту, а також досить апробованих інструментів моніторингу. Новини й особливості моніторингу інформації в ресурсах мережі «Інтернет», підходи та принципи відбору найбільш інформативних публікацій в інтернеті залежно від стилю їх подання тривалий час вивчав Й. Стааб [33]. Політичні комунікації, особливості висвітлення журналістами діяльності політиків досліджував М. Скамелл [34].

У країнах НАТО для комплексного гарантування інформаційної безпеки змінюють порядок взаємодії між військовими підрозділами, науково-дослідними інститутами, спеціальними службами, право-

охоронними органами, державними установами, організаціями фінансово-економічного сектору, а також розробляють нормативно-правові основи цієї діяльності. У складі спеціальних служб додатково до наявних відділів інформаційної безпеки створюють підрозділи розвідувального та спеціального призначення для дій в інформаційній сфері [35].

Метою статті є теоретичне вивчення підходів до моніторингу ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту, з'ясування стану розробленості досліджуваного наукового явища, визначення сутності основних понять дослідження, виокремлення особливостей, показників, недоліків, проведення їх аналізу й опрацювання власної моделі моніторингу для підвищення ефективності гарантування інформаційної безпеки військ (сил).

Для досягнення цієї мети використано такі теоретичні методи дослідження: аналіз наукових джерел із проблеми дослідження, синтез, порівняння, систематизацію й узагальнення.

Результати й обговорення. Військова діяльність в інформаційній сфері стає новим різновидом боротьби, а інформаційний простір – полем бойових дій і спеціальних операцій [37]. На основі аналізу способів ведення сучасних збройних конфліктів виявлено, що у військовій справі настав новий етап розвитку, коли ефективність сучасної армії визначається не тільки вогневою міццю, а й ступенем інформаційної безпеки [36, с. 2].

Однак інформаційна безпека є складним явищем, і науковці не мають єдності у визначенні цього поняття, оскільки феномен інформаційної безпеки – це інтегральне та міждисциплінарне явище, яке вивчають за різними аспектами: технічним, правовим, психологічним, соціальним тощо. Саме тому науковці розглядають це явище з погляду своєї наукової галузі та наповнюють досліджуване поняття власним змістом.

Близьким до нашого наукового дослідження є визначення поняття інформаційної безпеки як складової частини національної безпеки І. Огірка, який визначає її як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, коли вдається запобігти завданню шкоди через неповноту, невчасність і недостовірність використаної інформації, негативний інформаційний вплив, негативні наслідки застосування інформаційних технологій, несанкціоноване поширення, використання та порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [38, с. 51].

Під час широкомасштабної агресії РФ проти України практично будь-який із відомих інформаційних ресурсів Сил оборони України може зазнати інформаційного (кібер-) впливу [39, с. 82].

Очевидно, що важливою складовою частиною політики РФ стає впровадження деструктивних наративів в інформаційний простір нашої держави та європейських країн. У процесі таких операцій їх ініціатор намагається сформувати вигідний для

себе порядок денний, посилити конфліктні для суспільства теми, забезпечити потрібний фокус емоційної уваги громадян [17, с. 3]. Також РФ намагається поширювати серед населення України та світової спільноти депресивний контент, який шкодить психічному здоров'ю громадян, пропагує психічні розлади, сіє паніку, страх, постійну схвильованість.

Окрім цього, в умовах російсько-української війни інформаційна продукція, яку поширюють медіа, стала психолого-технологічним засобом впливу на свідомість суспільств і груп індивідів: медіафахівці можуть робити хибні висновки, що впливатимуть на ухвалення рішень, нав'язують їх із якоюсь метою, провокують на вчинення незаконних дій.

Водночас поряд із бойовими діями РФ активно застосовує весь арсенал інформаційної зброї, насамперед для максимальної деморалізації українського війська засобами масового поширення фейкової інформації щодо оборонних закупівель, перебігу мобілізації, окупації населених пунктів, міжнародної підтримки та допомоги, довіри до військово-політичного керівництва тощо. Для поширення таких наративів РФ залучає представників воєнно-політичного ладу, свої збройні сили та спецслужби, а також проросійські сили українського суспільства та проросійські налаштовані політичні діячі деяких держав світу. Щоб досягнути визначених цілей, застосовують повний спектр каналів комунікацій: засоби масової інформації (електронні та друковані), телебачення, мережу «Інтернет», соціальні мережі та месенджери.

Натепер для ефективної протидії негативним інформаційно-психологічним впливам потрібно передусім висвітлювати механізми, які дають змогу виявляти і блокувати деструктивний контент, за допомогою сучасних інформаційних технологій моніторингу, збирання й оброблення інформації з відкритих джерел. Це необхідно для розроблення заходів інформаційного протидіювання з розгорнутими інформаційними спеціальними операціями противника, які можуть відбуватися водночас з активізацією, підвищеною динамічністю і напруженістю ведення бойових дій на окремих напрямках фронту. За кількістю, інтенсивністю та масштабістю вкидів інформаційної пропаганди ворога на основі використання відомих математичних методів аналізу і прогнозування можна визначати етапи інформаційно-психологічної спеціальної операції, щоб своєчасно й адекватно застосовувати заходи з інформаційної протидії [40, с. 160].

У науковому дискусії застосовують різноманітні дефініції поняття «контент», однак усі вони відображають це поняття у двох головних значеннях: контент як зміст (наповнення) чого-небудь і контент як будь-який вид інформації, що становить зміст інфопродукту. Такі неоднозначні визначення поняття пов'язані з тим, що іменник «content» в англійській мові може означати зміст, вміст, обсяг і ємність.

Отже, медіаконтент – це змістове наповнення друкованого, аудіовізуального, електронного чи конвергентного засобу масової інформації матеріалами у формі тексту, зображення чи звукозапису для передачі інформативних, загальнознаючих, естетично привабливих різножанрових повідомлень, спрямованих на масову аудиторію [41, с. 41].

Залежно від способу подання інформації контент поділяють на візуальний, аудіальний, вербальний і комбінований. Наше дослідження зосереджене на негативних впливах саме текстуального (вербального) медіаконтенту, оскільки саме вербальний тип контенту, тобто текстові медіа, залишається надважливою складовою частиною наповнення медіаресурсу, визначає його оптимальний зміст, тематичну й інформаційну повноту [41, с. 49]. Водночас саме текстовий контент дає змогу найбільше спотворювати сприйняття через маніпулювання оперативністю поширення, новизною, соціальною значущістю, смисловим значенням, збалансованістю думок, поглядів, маніпулювання посиленнями та цитованими джерелами, некоректне підкріплення фактів доказами, неможливість розмежувати факти й авторські думки, оптимізацію під пошукові системи тощо.

Поняття «моніторинг» має безліч визначень залежно від середовища, де його використовують. Системи моніторингу як частина системи інформаційної безпеки призначені для вирішення оперативних завдань, сприяють досягненню стратегічних цілей безпеки [42, с. 450].

Контент-моніторинг – це змістовий аналіз інформаційних потоків для отримання необхідних якісних і кількісних зрізів, який проводять безперервно в часі [43]. Актуальність контент-моніторингу інформаційного простору зумовлена необхідністю передбачення ситуацій переростання чинників дестабілізації в загрози безпеці та збереження безпечного рівня стану об'єкта безпеки. Оптимальним порядком дій із гарантування інформаційної безпеки у воєнній сфері є своєчасне виявлення, класифікація та контроль за чинниками дестабілізації, ідентифікація загроз, розроблення й ужиття заходів з їх нейтралізації [2, с. 22].

Моніторинг інформаційного простору (формування інформації визначеного спрямування), який ґрунтується на використанні всіх доступних видів розвідки, є принципово необхідною (обов'язковою) ланкою процесу управління Силами оборони України. Ця ланка забезпечує постійне нарощування інформаційного ресурсу (далі – ІР) органу управління для ухвалення об'єктивних рішень упродовж операції [39, с. 82]. Моніторинг має не лише охоплювати події в реальному й інформаційному просторах, а й фіксувати загальний емоційно-психологічний фон, динаміку його змін.

Моніторинг ознак негативного інформаційно-психологічного впливу в інформаційному просторі може бути спрямований на виявлення інформаційно-психологічних операцій, об'єктами впливу

яких можуть бути: інформаційно-технічні й аналітичні системи, бази даних та інформаційні ресурси, психіка людини, настрої суспільства, імідж Збройних сил і держави загалом. Наше дослідження обмежене об'єктом такого впливу – військовослужбовцями Збройних сил України, оскільки в умовах війни – це першочергова аудиторія для вчинення деструктивних інформаційних впливів, що мають за мету зниження морально-психологічного стану та вплив на якість виконання завдань за призначенням.

Актуальність моніторингу ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту на військовослужбовців Збройних сил України зумовлена необхідністю передбачення ситуацій переростання чинників дестабілізації в загрози безпеці та збереження оптимального рівня морально-психологічного стану особового складу. Оптимальним порядком моніторингу мають бути дії зі своєчасного виявлення, класифікації чинників дестабілізації та контролю за ними, ідентифікації загроз, розроблення та виконання заходів з їх нейтралізації.

У кожній системі моніторингу інформаційного простору має бути інтегрована система виявлення об'єктивної оперативної інформації, до складу якої входить система розпізнавання ознак прихованого інформаційного впливу. Головним завданням системи моніторингу є виявлення достовірності та правдивості інформаційного повідомлення через з'ясування відповідності встановленим критеріям: обґрунтованості (наявності підтверджень отриманої інформації в низці незалежних джерел); несуперечності (відсутності суперечностей між окремими твердженнями або всередині групи повідомлень); авторитетності джерела або ступеня захищеності носія (документа) [39, с. 84].

На наш погляд, моніторинг ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту на військовослужбовців Збройних сил України доцільно будувати, базуючись на феномені семантичного триплету (Resource Description Framework-триплет) через синтез засобів психології, лінгвістики й онтологічного моделювання.

Взаємозв'язок психології та лінгвістики полягає в тому, що перформативний субстрат тексту становлять його семантико-синтаксичні одиниці (семантичні триплети), що у процесі опанування актуального для реципієнта тексту викликають у нього психологічні ефекти різного змісту і спрямованості, тобто перформативний субстрат тексту становлять лексеми, що є носіями ефектів активного навіювання, індоктринації вигідних авторові (адресанту) смислів.

Оскільки поставлене нами наукове завдання стосується моніторингу саме текстового медіаконтенту, особливого значення для дослідження набуває аналіз здобутків лінгвістичної науки в цій галузі. Семантико-синтаксичні підходи збагатять процес моніторингу ознак негативного інформаційно-пси-

хологічного впливу текстового медіаконтенту здобутками висхідного синтаксичного аналізу, застосування якого починається з пошуку та розбору окремих лексем, що утворюють комплексний лексико-семантичний токен. Для нашого дослідження важливо встановити, які атрибути тексту можуть мати психологічний ефект на свідомість людини і яким чином це відбувається у процесі трансляції, перенесення, а за деяких обставин – інкорпорації окремих смислових концептів.

Сучасна мультидисциплінарна методологія – онтологічне моделювання – це спроба всеохопно і детально формалізувати кілька галузей знань за допомогою концептуальних схем. Зазвичай така схема складається зі структури даних, що містить усі релевантні класи об'єктів, їхні зв'язки та правила (теорії, обмеження), прийняті в цій галузі, для чого використано методи кластерного аналізу, що дають змогу на основі виявлення латентних ознак формувати компактні групи категорій, виявляти головні з них, візуалізовувати взаємозв'язки [1, с. 18].

Моніторинг ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту має базуватися на застосуванні DL (англ. Description Logic) – описової логіки до поняття онтології. Застосування DL дає змогу виразити поняття у вигляді, близькому до мов математичної логіки. Через опис «двомісних відношень» між об'єктами (об'єкт, предикат, суб'єкт) застосування апарату математичної логіки дає змогу продукувати логічні висновки із предметної галузі, тобто схема моніторингу ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту матиме вигляд концептуальної схеми, що складається з екземплярів, понять, атрибутів і відношень.

Методами протидії виявленим ознакам негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту на військовослужбовців Збройних сил України можуть бути:

- виявлення та перекриття (знешкодження) потенційних каналів проникнення інформації, яка може впливати деструктивно;
- спростування деструктивного впливу (доведення сумнівності джерела інформації, абсурдності звинувачень, прив'язки джерела інформації до будь-якої негативної події, введення ще одного негативного факту, який легко спростувати);
- відвернення уваги (на інший об'єкт, нове сенсативне повідомлення, малозначущий факт тощо).

Окрім цього, усі виявлені ознаки негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту на військовослужбовців Збройних сил України, які мають значне (резонансне) поширення, потребують побудови дієвої системи внутрішніх комунікацій з особовим складом, спрямованої на роз'яснення реальної обстановки, спростування недостовірної інформації та надання альтернативного правдивого повідомлення із цієї тематики.

Висновки. Негативний інформаційно-психологічний вплив текстового медіаконтенту все частіше опоненти використовують як зброю. В умовах інформаційної глобалізації й агресії РФ проти нашої держави, що триває, наявна потреба в контролі за інформаційними потоками й організації моніторингу ознак негативного інформаційно-психологічного впливу, скерованих проти військовослужбовців Збройних сил України. Аналіз поширених підходів до моніторингу інформаційного простору для протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на особовий склад військ (сил) Збройних сил України показує наявність у них низки організаційних, технічних і методичних недоліків, що є об'єктивною підставою для їх значного вдосконалення в інтересах дієвого виконання Збройними силами України завдань за призначенням. На наш погляд, такий моніторинг має ґрунтуватися на феномені семантичного триплету, через синтез засобів психології, лінгвістики й онтологічного моделювання. Описаний у статті підхід дасть змогу виявляти джерела інформаційно-психологічного (перформативного) впливу на свідомість адресата в текстовому медіаконтенті, встановлювати психологічні чинники панівної семантики тексту і рівень його перформативності.

Оптимально побудована система моніторингу ознак негативного інформаційно-психологічного впливу текстового медіаконтенту на військовослужбовців Збройних сил України дасть змогу підвищити ефективність оцінювання та прогнозування розвитку суспільно-політичних настроїв особового складу, контролю за проведенням заходів із запобігання ризикам у кризових ситуаціях або мінімізації таких, оперативної побудови дієвої системи внутрішніх комунікацій з особовим складом щодо кризових ситуацій, ужиття заходів, спрямованих на поліпшення морально-психологічного стану особового складу, впливу на його мотивацію, переконання та цінності.

Перспективними напрямками подальших досліджень убачаємо розроблення психологічних, лінгвістичних і онтологічних ознак негативного інформаційно-психологічного впливу, інструментарію та моделі відомчого моніторингу цих ознак для протидії або запобігання негативному інформаційно-психологічному впливу на військовослужбовців Збройних сил України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Берко А., Кісь Я., Суховерський В. Система контент-моніторингу новинних інтернетресурсів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 699. С. 13–20.
2. Федоренко Р. Контент-моніторинг інформаційного простору як чинник забезпечення інформаційної безпеки держави у воєнній сфері. *Сучасний захист інформації*. Київ, 2015. Вип. 2. С. 21–25.
3. Лоза В., Лалетін С., Дяченко І. Визначення тональності текстової інформації з використанням методу штучних нейронних мереж в задачі вияв-

лення інформаційно-психологічних впливів. *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави* : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 30 березня 2018 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т модерн. змісту освіти, М-во інформ. політики України, Нац. акад. СБУ, НДІ інформатики і права НАПрН України. Київ : Нац. акад. СБУ, 2018. С. 233–235.

4. Коробейнікова Т., Федорченко В. Системний моніторинг мережевої безпеки в ТРІАДІ SIEM-EDR-NDR. *Grail of Science*. 2023. Р. 354–360.

5. Савицька Л., Коробейнікова Т., Волос О., Тарновський М. Метод та засіб моніторингу безпеки в комп'ютерній мережі засобами SIEM. *Інформаційні технології та комп'ютерна інженерія*. 2023. Вип. 58 (3). С. 22–32.

6. Кацалап В., Войтко О. Оцінювання інформаційно-психологічного впливу в інтересах бойових дій військ (сил). *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. Київ : НУОУ, 2017. № 2 (29). С. 116–120.

7. Кацалап В., Войтко О., Рахімов В. Аналіз особливостей маніпуляції як інструменту психологічного впливу на свідомість. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. Київ : НУОУ, 2019. № 2 (35). С. 121–126.

8. Кацалап В., Войтко О., Цурко Ю. Методичний підхід до визначення джерел загроз інформаційній безпеці у воєнній сфері. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. Київ : НУОУ, 2019. № 1 (34). С. 103–108.

9. Кацалап В., Войтко О., Чернега В. Методика оцінки загроз інформаційній безпеці України у воєнній сфері. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. Київ : НУОУ, 2018. № 1 (31). С. 149–154.

10. Клунник М. Моніторинг когнітивних інформаційних ресурсів для забезпечення кібербезпеки. *Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи* : збірник матеріалів ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 31 жовтня 2022 р. Київ : НУОУ, С. 110–112.

11. Бржезьська З., Довженко Н., Гайдур І., Аносов А. Критерії моніторингу достовірності інформації в інформаційному просторі. *Кібербезпека: освіта, наука, техніка*. 2019. № 1. С. 52–60.

12. Стрижак О. Мережні інструменти онтолого-аналітичної підтримки прийняття рішень та управління інтегрованими геоінформаційними ресурсами. *Геоінформаційні технології у територіальному управлінні* : матеріали Науково-практичної конференції, м. Одеса, 11–12 вересня 2014 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. С. 27–32.

13. Ахмедов Р., Дербенцев В., Безкоровайний В. Контент-аналіз соціальних медіа методами машинного навчання. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2022. Т. 26. № 3–4. С. 48–57.

14. Мельник О., Базилевич Р. Система ідентифікації оригіналу відео за його фрагментом з використанням згорткових нейронних мереж. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2021. № 31. С. 94–100.

15. Чернишенко Н. Використання можливостей нейромереж та штучного інтелекту для створення медіаконтенту. *Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі* : матеріали V Науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Харків, 24–25 жовтня 2023 р. Харків, 2023. С. 1–9.
16. Гуржій С. Сучасні загрозливі тенденції використання Telegram-каналів на шкоду державним інтересам. *Інформація і право*. 2021. № 4 (39). С. 162–169.
17. Дубов Д., Баровська А., Каздобіна Ю. Деструктивні впливи та негативні наративи: інструменти виявлення та протидії : методичні матеріали. Київ : УФС, 2020. 60 с.
18. Калайда Ю. Забезпечення цифрового суверенітету в умовах геополітичного протиборства: кращі практики зарубіжного досвіду. *Інформація і право*. 2021. № 2 (37). С. 145–154.
19. Митко А., Шуляк Н. Деструктивні елементи цифрового контенту й інформаційних послуг у ракурсі впровадження і-демократії. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2017. № 2. С. 72–75.
20. Наместник В. Соціальні мережі як інструмент деструктивного інформаційно-психологічного впливу в умовах воєнного стану. *Інформація та соціум*. 2023. С. 157–160.
21. Пивоваров В. Деструктивний контент у соціальних мережах як фактор криміногенного впливу на суспільну свідомість. *Право і суспільство*. 2019. № 6. Ч. 2. С. 131–137.
22. Покровська В. Аналіз методів виявлення інформаційно-психологічного впливу в соціальних мережах. *Information Technology and Security: Ukrainian research papers collection*, 2020. Vol. 8. Iss. 1 (14). Р. 40–48.
23. Сердюк І. Соціальні мережі як ефективний інструмент інформаційно-психологічного впливу в умовах російсько-українського воєнного конфлікту. Київ : НАУ, 2020. 83 с.
24. Чуйко Г. Технології лінгвістики інформаційно-психологічної війни московії проти демократичного світу. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки* : збірник тез III Міжнародної наукової конференції, м. Тернопіль, 20–21 квітня 2023 р. / упоряд. : А. Криськов, Н. Габрусєва. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2023. С. 117–119.
25. Юшкова А. Загрозливі тенденції використання ботоферм на шкоду державним інтересам України: механізми запобігання та протидії. *Інформація і право*. 2021. № 3 (38). С. 90–98.
26. Завгородня О. Інформаційний контент в умовах безперервного доступу до нього як знаряддя психологічного впливу на людину. *Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми* : збірник тез X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Київ, 2022. С. 1–16.
27. Тарасенко Я. Метод контент-аналізу семантичної частки в текстах з ознаками психолінгвістичного впливу. *Системи управління, навігації та зв'язку*. 2019. № 6 (58). С. 92–96.
28. Турченко Ф. Проект «Новоросія» і новітня російсько-українська війна. Київ : НАН України, 2015. 166 с.
29. Присяжнюк Д. Застосування маніпулятивних психотехнологій з боку Росії в ЗМІ України (на прикладі Криму). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2009. № 23. С. 63–66.
30. Хмільяр О. Фейк – інформаційний маркер та регулятор поведінкової активності особистості військовослужбовців. *Вісник Національного університету оборони України*. 2021. Вип. 3 (61). С. 123–133.
31. Калита А., Тараненко Л. Мовленнєва маніпуляція: визначення, функція, механізм реалізації. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2012. № 1022. С. 10–18.
32. Невельська-Гордєєва О., Нечитайло В. Феномен “fake news” у контексті забезпечення інформаційної безпеки держави. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія». 2022. Вип. 1 (52). С. 123–135.
33. Staab J.F. The role of news factors in news selection: A theoretical reconsideration. *European Journal of Communication*. 1990. № 5 (4). Р. 423–443.
34. Scammell M. Media and democracy. Brookfield, VT : Ashgate, 2000. 432 p.
35. The Three Ages of NATO: An Evolving Alliance. Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Harvard Kennedy School. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_135317.htm (дата звернення: 20.04.2024).
36. Методичні рекомендації з використання соціальних мереж у Збройних силах України. Київ, 2023. 28 с.
37. Nilsson S.C. Swedish National Security: Challenges and Opportunities beyond 2014. The Royal Swedish Academy of War Sciences, 2013. 57 p.
38. Огірко І. Інформаційні технології та кібербезпека. *Українська академія друкарства* : збірник тез Науково-технічної конференції професорсько-викладацького складу, наукових працівників і аспірантів (у режимі онлайн), м. Львів, 6–10 лютого 2023 р. Львів, 2023. С. 12–13.
39. Сніцаренко П., Кацалап В. Методичний підхід щодо синтезу систем моніторингу інформаційного простору за критерієм оптимальності в інтересах сил оборони України. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2022. Вип. 44 (2). С. 82–88.
40. Прокопенко О., Федорієнко В. Технологічні аспекти вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення моніторингу інформаційного простору. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки* : збірник тез III Міжнародної наукової конференції, м. Тернопіль, 20–21 квітня 2023 р. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2023. С. 159–162.
41. Садівничий В. Типи, види та особливості подачі контенту крос-медіа. *Кросмедіа: контент, технології, перспективи* : колективна монографія / Ін-т журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2017. С. 40–48.
42. Кавин О. Методи захисту мережі від загроз інформаційної безпеки. *System analysis and intelligent*

systems for management : The 17th International scientific and practical conference, May 02–05, 2023. Ankara, Turkey. International Science Group, 2023. P. 450–452.

43. Григорєв А., Ланде Д., Бороденков С. InfoStream. Моніторинг новин з інтернету: технологія, система, сервіс : науково-методичний посібник. Київ : ООО «Старт-98», 2007. 40 с.